

О. В. Воронова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин,

Одеський національний економічний університет,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8719-5546>

Н. І. Галунець,

старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки,

Миколаївський національний аграрний університет,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7709-9238>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.11.230

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

O. Voronova,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of International Economic Relations, Odessa National Economic University

N. Galunets,

Senior Lecturer of the Department of Public Management and Administration
and International Economy, Mykolaiv National Agrarian University

EUROPEAN INTEGRATION AS A FACTOR OF DEMOCRATIC TRANSFORMATION OF UKRAINE

У статті проаналізована роль європейської інтеграції у демократичній трансформації України. Висвітлено вплив інтеграційного процесу на політичні, економічні та правові аспекти суспільства, зокрема незалежність судів, боротьбу з корупцією та реформу виборчої системи. Підкреслено позитивні аспекти європейської інтеграції, які включають нові можливості для економічного зростання та міжнародної інтеграції. Загалом, стаття наголошує, що європейська інтеграція активно сприяє розвитку демократії та зміцненню України як демократичної країни. Результати дослідження свідчать про те, що європейська інтеграція має суттєвий вплив на демократичні процеси в Україні. Проведені реформи в політичній, економічній та правовій сферах відкривають шлях до зміцнення демократії, забезпечення прав людини та створення ефективних механізмів боротьби з корупцією. Наголошено, що розвиток європейської інтеграції України потребує системного та комплексного підходу, який охоплює як внутрішні, так і зовнішні заходи й це дасть можливість максимізувати переваги від європейської інтеграції та зменшити виклики, з якими вона стикається. Розглянуто окремі заходи з виконання рекомендацій Єврокомісії. Відзначено, що зусилля України у впровадженні європейських стандартів у судову систему сприяють підвищенню її незалежності та ефективності. Висновки дослідження підтверджують, що європейська інтеграція є ключовим чинником у демократичній трансформації України й цей процес не лише сприяє вдосконаленню внутрішніх структур та процедур, але й робить країну більш конкурентоспроможною на міжнародній арені. За допомогою європейської інтеграції Україна має можливість підтримувати та зміцнювати свої демократичні цінності, забезпечуючи сталий шлях до розвитку та процвітання. Відзначено, що європейська інтеграція залишається складним та динамічним процесом, який вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змінних умов, однак попри труднощі, Європейський Союз є важливим форумом співробітництва та зближення країн Європи з метою забезпечення миру, стабільності та процвітання на континенті.

The article analyses the role of European integration in Ukraine's democratic transformation. The article highlights the impact of the integration process on political, economic and legal aspects of society, including judicial independence, the fight against corruption and electoral reform. The article highlights the positive aspects of European integration, including new opportunities for economic growth and international integration. In general, the article emphasises that European integration actively contributes to the development of democracy and strengthening of Ukraine as a democratic country. The results of the study show that European integration has a significant impact on democratic processes in Ukraine. The reforms in the political, economic and legal spheres pave the way for strengthening democracy, ensuring human rights and creating effective mechanisms to combat corruption. It is emphasised that the development of Ukraine's European integration requires a systematic and comprehensive approach that covers both internal and external measures, which will maximise the benefits of European integration and reduce the challenges it faces. Some measures to implement the recommendations of the European Commission are considered. It is noted that Ukraine's efforts to implement European standards in the judicial system contribute to increasing its independence and efficiency. The findings of the study confirm that European integration is a key factor in Ukraine's democratic transformation, and this process not only contributes to the improvement of internal structures and procedures, but also makes the country more competitive in the international arena. Through European integration, Ukraine has the opportunity to maintain and strengthen its democratic values, ensuring a sustainable path to development and prosperity. It is noted that European integration remains a complex and dynamic process that requires constant improvement and adaptation to changing conditions, but despite the difficulties, the European Union is an important forum for cooperation and rapprochement of European countries in order to ensure peace, stability and prosperity on the continent.

Ключові слова: європейська інтеграція, демократія, реформи, правова держава, стандарти ЄС, політична стабільність, економічний розвиток, міжнародна співпраця, Україна.

Keywords: European integration, democracy, reforms, rule of law, EU standards, political stability, economic development, international cooperation, Ukraine.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У контексті сучасних геополітичних процесів та стратегічних перспектив розвитку України, питання європейської інтеграції стає центральним у визначенні шляхів демократичної трансформації країни. Визначення ролі та впливу інтеграційних процесів на політичну, економічну та соціокультурну сфери стає важливим завданням для національної стратегії.

Перш за все, інтеграція з Європейським Союзом надає Україні можливість адаптувати своє законодавство та інституційні структури до європейських стандартів, що має величезне значення для покращення якості демократії та правової державності [1, с. 776]. Однак, цей процес вимагає від країни не лише гармонізації законодавства, а й реальних зусиль у боротьбі з корупцією, вдосконаленні судової системи та забезпеченні прав людини.

Також, європейська інтеграція є каталізатором для модернізації економіки України та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародній арені [2, с. 1367], адже відкритий доступ до європейських ринків, стимулювання інвестицій та технологічного обміну сприяють розвитку інноваційних галузей та створенню нових робочих місць. З іншого боку, процеси європейської інтеграції також стикаються з внутрішніми та зовнішніми викликами, адже політичні та економічні реформи часто

зустрічають опір з боку внутрішніх еліт, що мають власні інтереси та зв'язки [3, с. 427].

Тому, у світлі невизначеності та складнощів, пов'язаних із європейською інтеграцією, виникає необхідність в комплексному аналізі та обґрунтуванні стратегічних кроків для успішної демократичної трансформації України. Розуміння потенційних переваг та загроз цього процесу дозволить країні ефективно реагувати на виклики та досягати поставлених цілей.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Останні дослідження та публікації зосереджуються на різноманітних аспектах взаємодії між Україною та Європейським Союзом у контексті демократичної трансформації. Ангел В., Джанкіч Й., Горобець І., Криштанович М., Крізі Х., Мартинов А., Рибаківа Т., Сологуб І. звертають увагу на політичні та інституційні перетворення, які відбуваються в Україні внаслідок євроінтеграційних зусиль. Автори підкреслюють важливість реформ у сфері правосуддя, боротьби з корупцією та підвищення стандартів демократії як ключових чинників успіху для України на шляху до європейської інтеграції.

Крім того, деякі дослідження зосереджуються на економічних аспектах європейської інтеграції для України. Букіна Т. Гоболт С., Де Вріз С., Крізі Х., Лесків

С., Машталір Х., Носирєв О., Феррара М. аналізують вплив інтеграційних процесів на розвиток ринкової економіки, залучення інвестицій та підвищення життєвого рівня населення. Такі дослідження відзначають можливості та виклики, які виникають перед українською економікою у процесі адаптації до європейських стандартів та конкуренції на європейських ринках.

Водночас Антонюк В., Боссе Г., Вейнс Дж., Геншель П., Іваненко Н., Лік Л., Ляшенко В., Підоричева І. звертають увагу на соціокультурні аспекти європейської інтеграції для України, такі як зміни в суспільній свідомості, культурний обмін та міжнаціональний діалог. Вони досліджують вплив інтеграції на формування національної ідентичності та сприйняття Європейського Союзу серед українського населення. Такий аналіз допомагає зрозуміти, які соціокультурні зміни супроводжують процеси європейської інтеграції та як вони впливають на суспільство України.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є аналіз ролі, значення та впливу процесів європейської інтеграції на демократичну трансформацію України. Вона спрямована на висвітлення ключових аспектів цього питання з урахуванням політичних, економічних та соціокультурних чинників, що впливають на процеси взаємодії між Україною та Європейським Союзом. Для досягнення мети статті встановлено такі завдання: одним із завдань є детальний огляд поточного стану процесу європейської інтеграції України; визначення конкретного впливу процесу європейської інтеграції на демократичну трансформацію України; визначення конкретних стратегій та рекомендацій для подальшого розвитку європейської інтеграції України з метою максимізації переваг та зменшення викликів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток процесів європейської інтеграції є складним та мінливим явищем, що відображається у взаємодії політичних, економічних, інституційних та культурних чинників. Від початку свого становлення Європейський Союз став важливим центром зближення та співробітництва країн Європи з метою зміцнення миру, стабільності та процвітання [4, с. 1355]. Однак у сучасних умовах ЄС зіткнувся з рядом викликів, серед яких криза легітимності, зростання популізму, міграційна проблема, а також боротьба з економічною нестабільністю та наслідки геополітичних конфліктів [5, с. 681].

Ключовими стратегічними напрямками європейської інтеграції є розширення ЄС, глибоке економічне та політичне узгодження між державами-членами, а також удосконалення інституційного та правового базису, адже процес розширення вимагає балансування між збереженням якості інтеграції вже чинних держав-членів та відкриттям нових перспектив для країн-кандидатів. Зокрема, діалог з країнами Східної Європи та розширення співпраці з країнами Західного Балканського регіону є одним із пріоритетів на шляху до поглиблення інтеграції у регіоні [6]. Глибоке економічне та політичне узгодження вимагає постійного вдосконалення механізмів співпраці та вирішення розбіжностей між державами-членами, а розширення компетенцій ЄС у

сферах економіки, соціальних питань, безпеки та оборони, а також зовнішньої політики відображає прагнення до зміцнення інтеграції та підвищення її ефективності в умовах глобалізації та зростання внутрішніх й зовнішніх викликів.

Наприклад, Європейська комісія "За демократію через право", відома як "Венеціанська комісія", є консультативним органом Ради Європи з питань конституційного права. Вона була створена у 1990 році з метою сприяти конституційній реформі в країнах Європи та підтримувати демократичні стандарти [7, с. 218].

Варто зауважити, що саме удосконалення інституційного та правового базису є важливою передумовою для стабільності та ефективності європейської інтеграції, а реформування інституційних структур, вдосконалення механізмів прийняття рішень й забезпечення правової держави та захисту прав людини — є ключовими завданнями на шляху до поглиблення інтеграції та зміцнення демократії в Європі. Принципи демократичної трансформації в Європейському Союзі включаються в його основні цінності, закладені в договорах, де виокремлені основні принципи демократії в ЄС, а саме:

1. Принцип верховенства права визначає, що всі інституції та дії ЄС повинні ґрунтуватися на законі. Жодна інституція, включаючи Європейський парламент, Раду Європейського Союзу та Європейську комісію, не може діяти поза межами своїх повноважень.

2. Повага до демократичних принципів, тобто ЄС прагне забезпечити демократичні процеси на всіх рівнях своєї діяльності й це охоплює забезпечення вільних і справедливих виборів, захист прав людини та громадянських свобод, а також розвиток механізмів громадянського суспільства.

3. ЄС ставить перед собою завдання забезпечити відкритість і прозорість у своїй діяльності, тобто це означає, що рішення приймаються відкритим і громадським способом, з урахуванням думок та інтересів громадян.

4. ЄС прагне активно залучати громадян до прийняття рішень, які стосуються їхнього життя та майбутнього й це охоплює консультації, публічні обговорення, петиції та інші механізми громадської участі.

5. ЄС є підзвітний перед своїми громадянами та відповідає за свої дії, тобто інституції ЄС повинні відкрито звітувати про свою роботу та бути готовими до контролю з боку громадян і їхніх представників [8].

Поточний стан процесу європейської інтеграції України можна описати як динамічний, але водночас викликаний різноманітними чинниками, які включають політичні, економічні та геополітичні обставини [9; 10, с. 503]. З моменту отримання Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу в 1999 році й підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році, країна здійснила значний прогрес у впровадженні реформ та гармонізації свого законодавства з правилами Європейського Союзу [11]. Однак, на шляху до європейської інтеграції Україна зіткнулася з рядом викликів. Зокрема, внутрішні політичні та економічні труднощі, корупція, недостатнє виконання реформ та бюрократичні перешкоди уповільнюють темпи інтеграційного процесу. Крім того, анексія Криму РФ, згодом повномасштабне вторгнення РФ в Україну у 2022 році створили склад-

Таблиця 1. Заходи з виконання рекомендацій Єврокомісії

Реформа Конституційного Суду України	Ухвалено Закон про порядок відбору кандидатур на посаду судді КСУ на конкурсних засадах.
Боротьба з відмиванням коштів	Ухвалено Закон про приведення у відповідність національного законодавства по боротьбі з відмиванням грошей до стандартів Групи фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Набув чинності Закон щодо адаптації законодавства України до окремих стандартів FATF і відповідних директив ЄС.
Втілення антиолігархічного закону	Указом Президента було введено в дію рішення РНБО про затвердження Положення про Реєстр олігархів. Станом на грудень 2022 р., реєстр не було оприлюднено.
Вдосконалення законодавства про медіа	Ухвалено базовий Закон «Про медіа»
Зміна законодавства про нацменшини	Ухвалено новий Закон «Про національні меншини (спільноти)»

Джерело: складено авторами на основі [15].

ну безпекову та геополітичну ситуацію, що ускладнює європейську інтеграцію України.

Попри ці виклики, Україна продовжує здійснювати реформи, спрямовані на впровадження демократичних стандартів та цінностей Європейського Союзу. Зусилля у напрямі боротьби з корупцією, підвищення транспарентності влади, розвитку судової системи та створення сприятливих умов для бізнесу є ключовими пріоритетами в контексті інтеграції. Крім того, підтримка з боку країн-членів Європейського Союзу, а також активна участь у відповідних програмах та ініціативах ЄС, сприяють українському процесу інтеграції. Для подальшого процесу європейської інтеграції України та максимізації її переваг та зменшення викликів, сформовані відповідні стратегії, а саме:

- необхідно продовжувати активність у впровадженні реформ, зокрема у сферах боротьби з корупцією, підвищення транспарентності влади, реформування судової системи та підтримки підприємництва, тобто це допоможе збільшити ефективність українських інституцій та зробить країну більш привабливою для іноземних інвесторів;

- слід активно співпрацювати з Європейським Союзом у різних сферах, включаючи торгівлю, енергетику, транспорт, безпеку та інновації, тобто це допоможе зміцнити економіку України, підвищити її конкурентоспроможність та забезпечити стабільність;

- варто розвивати співпрацю з країнами-партнерами, зокрема з країнами Вишеградської групи, країнами Балтії та іншими східними та центрально-східними країнами, це дасть можливість спільно розв'язати проблеми та зміцнювати регіональну стабільність;

- важливо продовжувати підтримувати громадянське суспільство, забезпечувати свободу слова та незалежність засобів масової комунікації для зміцнення демократії, підвищувати відповідальність влади перед громадянами та зменшити ризик маніпуляцій інформацією;

- слід інвестувати у розвиток освіти, науки та інновацій, щоб підвищити кваліфікацію й зробити економіку більш інноваційною та конкурентоспроможною [12].

Українські науковці та дослідники відзначають, що Україна в останні десятиріччя відзначилася активними

зусиллями у напрямку інтеграції до Європейського Союзу, адже процес євроінтеграції визначається як систематична послідовність заходів, спрямованих на гармонізацію законодавства, стандартів і політики країни з нормами та вимогами ЄС. Одним із ключових напрямків європейської інтеграції для України є поглиблення торговельних відносин із ЄС. У цьому контексті було укладено Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, яка передбачає встановлення зони вільної торгівлі, гармонізацію законодавства та стандартів у важливих сферах економіки [13; 14].

Крім того, Україна активно здійснює реформи у сферах правосуддя, антикорупційної політики, публічного управління та інших сферах, що відповідають критеріям ЄС. Зокрема, було створено та посилено роботу антикорупційних органів, прийнято ряд законів, спрямованих на зміцнення правової системи та боротьбу з корупцією [7, с. 221].

На нашу думку, розвиток європейської інтеграції України потребує системного та комплексного підходу, який охоплює як внутрішні, так і зовнішні заходи й це дасть можливість максимізувати переваги від європейської інтеграції та зменшити виклики, з якими вона стикається (табл. 1).

Процес європейської інтеграції України також передбачає глибокі трансформації у сфері політики, економіки та суспільства загалом й це вимагає від країни значних зусиль у впровадженні структурних змін та модернізації різних секторів господарства. Продовження та активізація торговельних відносин з Європейським Союзом послужили допомогою Україні в розвитку свого експорту. Наприклад, після укладення Угоди про асоціацію з ЄС, обсяг експорту українських товарів до країн ЄС значно зріс, що сприяло розвитку виробництва та збільшенню виробничих потужностей в різних секторах економіки [16, с. 357]. Важливим кроком є впровадження антикорупційних реформ, які спрямовані на створення ефективних механізмів боротьби з корупцією, адже створення та посилення роботи Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованого антикорупційного прокурора та електронної системи декларування майна посадових осіб — лише деякі з численних заходів,

спрямованих на зміцнення інституційної боротьби з корупцією в Україні, що відповідає стандартам Європейського Союзу. Відповідним чином процеси європейської інтеграції мають значний вплив на демократичну трансформацію України, а саме:

- нормативна конвергенція, щоб відповідати вимогам членства в Європейському Союзі, Україна має приймати та впроваджувати правові норми та стандарти ЄС, тобто це відповідне законодавство у сферах прав людини, справедливого судочинства, антикорупційних заходів, що сприяє консолідації демократичних інститутів;
- інституційні зміни, тобто процес євроінтеграції вимагає реформування державних інститутів, зокрема, управління, судової системи, правоохоронних органів;
- інтеграція в європейський ринок забезпечує Україні доступ до нових ринків, інвестицій та технологій й це сприяє економічному зростанню, яке може підтримувати демократичні реформи, забезпечуючи більше можливостей для громадян;
- процес євроінтеграції сприяє розвитку громадянського суспільства, підвищуючи свідомість про європейські цінності, демократію та права людини;
- членство в ЄС є позитивним сигналом для міжнародної спільноти про демократичний розвиток країни й це збільшує вплив України на міжнародній арені та сприяє її безпеці та стабільності [17; 18].

ВИСНОВКИ

У контексті сучасних геополітичних реалій, процес європейської інтеграції є важливим чинником демократичної трансформації України. Здійснення реформ та гармонізація законодавства з європейськими стандартами сприяють підвищенню якості демократії та правової державності. Інтеграція з Європейським Союзом відкриває перед Україною нові можливості для модернізації економіки, залучення інвестицій та стимулювання інноваційного розвитку й це сприяє зміцненню конкурентоспроможності країни на міжнародній арені.

Проте, процеси європейської інтеграції також стикаються зі складнощами та викликами. Опір з боку внутрішніх еліт, корупція та геополітичні ризики ускладнюють реалізацію реформ та досягнення поставлених цілей. Невизначеність майбутньої політичної ситуації (російсько-українська війна) в Європі та світі впливає на темпи та напрямки євроінтеграційних процесів в Україні, створюючи додаткові виклики для країни.

Однак важливо підкреслити, що європейська інтеграція залишається важливим курсом для України, який сприяє зміцненню демократичних інститутів, зближенню зі стандартами західного світу та покращенню якості життя громадян. Тому, для подальшого успішного просування на шляху європейської інтеграції Україні необхідно зосередитися на реалізації системних реформ, зміцненні інституційної бази демократії та підтримці громадянського суспільства.

Загалом, європейська інтеграція залишається складним та динамічним процесом, який вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змінних умов. Попри труднощі, Європейський Союз залишається важливим форумом співробітництва та зближення країн Європи з метою забезпечення миру, стабільності та процвітання на континенті.

Література:

1. Likarchuk N., Velychko Z., Andrieieva O., Lenda R., Vusyk H. Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Poleticas*. 2023. № 41 (76). P. 769—779.
2. Ferrara M., Kriesi H. Crisis pressures and European integration. *Journal of European public polic*. 2022. № 29.9. P. 1351—1373.
3. Hobolt S.B., De Vries C. Public support for European integration. *Annual Review of Political Science*. 2016. № 19. P. 413—432.
4. Likarchuk D, Shevel I., Vazhna K., Mishchenko A., Lysenko T. International Conflict Resolution and Mediation in the Context of Socio Economic Instability in the Context of the Russian Invasion of 2014—2023 (Ukrainian Realities). *Review of Economics and Finance*. 2023. № 21. P. 1355—1360.
5. Pidorycheva I. Ukraine's European integration in the field of research and innovation: state, challenges, acceleration measures. *Journal of European Economy*. 2021. № 20.4. P. 678—699.
6. Машталір Х. В., Леськів С. Р. Реалізація демократії в Україні: політико-правовий аналіз. Вчені записки ТНУ імені Б. І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2020. № 31.70. С. 20—24.
7. Sologoub I. Ukraine's EU Integration: A long way home. *Intereconomics*. 2022. № 57.4. P. 218—224.
8. Anghel V., Dzankic J. Wartime EU: consequences of the Russia-Ukraine war on the enlargement process. *Journal of European Integration*. 2023. № 45.3. P. 487—501.
9. Kriesi H. Backlash politics against European integration. *The British Journal of Politics and International Relations*. 2020. № 22.4. P. 692—701.
10. Kryshchanovych M., Akimova L., Shamrayeva V., Karpa M., Akimov O. Problems of European integration in the construction of EU security policy in the context of counter-terrorism. *Int. J. Safety and Security Engineering*. 2022. № 12.4. P. 501—506.
11. Genschel P., Leek L., Weyns J. War and integration. The Russian attack on Ukraine and the institutional development of the EU. *Journal of European Integration*. 2023. № 45.3. P. 343—360.
12. Nosyriev O., Bukina T. Socio-cultural transformation of Ukraine in the context of European values. *Three Seas Economic Journal*. 2021. № 2.1. P. 110—115.
13. Горобець І., Мартинов А. Європейський скептицизм і популізм за умов трансформації процесу європейської інтеграції. *Консенсус*. 2023. № 2. С. 157—171.
14. Liashenko V., Pidorycheva I., Antoniuk V. European Research Area: comparative analysis of institutional prerequisites and integration approaches for Ukraine. *Journal of European Economy*. 2020. № 19.3. P. 456—481.
15. Проект "Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи". "Національна безпека і оборона". 2022. № 1—2 (187—188). URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення: 08.05.2024)
16. Bosse G. Ukraine and the European Union. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. 2020. URL: <https://oxfordre.com/politics/display/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-1137> (дата звернення: 08.05.2024).

17. Ivanenko N., Boiko A., Fedorchuk L., Panchenko I., Marieiev D. Development of educational policy in Ukraine in the context of European integration and digital transformation. *Revista Eduweb*. 2023. № 17.2. P. 296—305.

18. Rybakova T. The current state of investment and financial cooperation between Ukraine and the European Union. *University Economic Bulletin*. 2020. №. 46. P. 183—191.

References:

1. Likarchuk, N., Velychko, Z., Andrieieva, O., Lenda, R. and Vusyk, H. (2023), "Manipulation as an element of the political process in social networks", *Cuestiones Poeticas*, vol. 41 (76), pp. 769—779.

2. Ferrara, M. and Kriesi, H. (2022), "Crisis pressures and European integration", *Journal of European public polic*, vol. 29.9, pp. 1351—1373.

3. Hobolt, S. B. and De Vries, C. (2016), "Public support for European integration", *Annual Review of Political Science*, vol. 19, pp. 413—432.

4. Likarchuk, D., Shevel, I., Vazhna, K., Mishchenko, A. and Lysenko, T. (2023), "International Conflict Resolution and Mediation in the Context of Socio Economic Instability in the Context of the Russian Invasion of 2014—2023 (Ukrainian Realities)", *Review of Economics and Finance*, vol. 21, pp. 1355—1360.

5. Pidorycheva, I. (2021), "Ukraine's European integration in the field of research and innovation: state, challenges, acceleration measures", *Journal of European Economy*, vol. 20.4, pp. 678—699.

6. Mashtalir, Kh. V. and Leskiv, S. R. (2020), "Realisation of Democracy in Ukraine: Political and Legal Analysis", *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: yurydychni nauky*, vol. 31.70, pp. 20—24.

7. Sologoub, I. (2022), "Ukraine's EU Integration: A long way home", *Intereconomics*, vol. 57.4, pp. 218—224.

8. Anghel, V. and Dzankic, J. (2023), "Wartime EU: consequences of the Russia-Ukraine war on the enlargement process", *Journal of European Integration*, vol. 45.3, pp. 487—501.

9. Kriesi, H. (2020), "Backlash politics against European integration", *The British Journal of Politics and International Relations*, vol. 22.4, pp. 692—701.

10. Kryshtanovych, M., Akimova, L., Shamrayeva, V., Karpa, M. and Akimov, O. (2022), "Problems of European integration in the construction of EU security policy in the context of counter-terrorism", *Int. J. Safety and Security Engineering*, vol. 12.4, pp. 501—506.

11. Genschel, P., Leek, L. and Weyns, J. (2023), "War and integration. The Russian attack on Ukraine and the institutional development of the EU", *Journal of European Integration*, vol. 45.3, pp. 343—360.

12. Nosyriev, O. and Bukina, T. (2021), "Socio-cultural transformation of Ukraine in the context of European values", *Three Seas Economic Journal*, vol. 2.1, pp. 110—115.

13. Horobets, I. and Martynov, A. (2023), "European scepticism and populism in the context of the transformation of the European integration process", *Konsensus*, vol. 2, pp. 157—171.

14. Liashenko, V., Pidorycheva, I. and Antoniuk, V. (2020), "European Research Area: comparative analysis of

institutional prerequisites and integration approaches for Ukraine", *Journal of European Economy*, vol. 19.3, pp. 456—481.

15. National Security and Defence" (2022), "Project "Ukraine on the way to the EU: realities and prospects", vol. 1—2 (187—188), available at: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (Accessed 08.05.2024)

16. Bosse, G. (2020), "Ukraine and the European Union", *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, available at: <https://oxfordre.com/politics/display/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-1137> (Accessed 08.05.2024)

17. Ivanenko, N., Boiko, A., Fedorchuk, L., Panchenko, I. and Marieiev, D. (2023), "Development of educational policy in Ukraine in the context of European integration and digital transformation", *Revista Eduweb*, vol. 17.2, pp. 296—305.

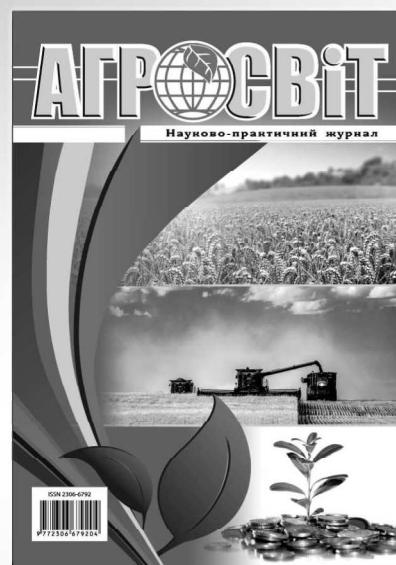
18. Rybakova, T. (2020), "The current state of investment and financial cooperation between Ukraine and the European Union", *University Economic Bulletin*, vol. 46, pp. 183—191.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292